

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

สังคมไทยนับแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน มีพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักสำคัญประจำชาติ พระพุทธศาสนากับสังคมไทยมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือได้มีระบบหรือเงื่อนไขแห่งสังคมหลายประการอันเนื่องมาจากพระพุทธศาสนา เป็นต้นว่า ระบบความเชื่อถือในพระรัตนตรัยที่แปลว่าแก้วสามดวง คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ อันเป็นสิ่งที่พึงเคารพสูงสุดในพระพุทธศาสนา ระบบความเคารพเชื่อฟัง ระบบความประพฤติในการปฏิบัติเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ระบบความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับวัด ในระบบสุดท้ายนี้ได้เกิดมีบ้านและวัดขึ้น มีคฤหัสถ์ และบรรพชิตหรือชาวบ้านและชาววัด ซึ่งต่างก็ปฏิบัติเกื้อกูลกันตามหลักพระพุทธศาสนา และวัดได้เป็นโรงเรียนของเด็กไทย มาตั้งแต่เก่าก่อน เป็นที่บวชเรียนตลอดไปหรือชั่วคราวของชาวไทย ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน

ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน สังคมไทยทุกหน่วยย่อย เช่น แต่ละหมู่บ้าน ต่างมีวัดประจำหมู่บ้านของตนเป็นศูนย์กลางและต่างก็มีความยึดถือในวัดนั้นว่าเป็นวัดของตน เป็นสมบัติร่วมกันของคนทั้งหมู่บ้านนั้น วัดแต่ละวัดจึงเป็นการรวมสังคมย่อย ให้เข้าเป็นหน่วยเดียวกัน และทำหน้าที่น่านับการ กล่าวได้ว่าวัดเป็นทุกอย่างของสังคม เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชน และพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของวัดก็มีบทบาทต่าง ๆ เช่น เป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพเชื่อถือและความร่วมมือ และยังเป็นผู้นำทางการศึกษาในสังคมด้วย

บทบาทของพระสงฆ์ดังกล่าวนี้มีความมั่นคงมาช้านาน จนกระทั่งเมื่อความเจริญแบบตะวันตกเข้ามาสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ 70 - 80 ปี มาแล้ว จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างมากมาย ความรู้สึกและความต้องการจำเป็นที่ว้าวัด เป็นศูนย์กลางของสังคมของกลุ่มใดลดความสำคัญลงไป และบทบาทของผู้ประสิทธิ์ประสาทวิทยากรต่าง ๆ ก็คอยลดลงตามลำดับด้วย โดยรัฐเข้ามาจัดการศึกษาเสียเอง แต่ในขณะนั้นหน้าที่การให้การศึกษานั้นพื้นฐานได้บังระบุไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นว่าหน้าที่ของรัฐนั้น ความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือ รัฐไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ได้ครบถ้วนสมบูรณ์ เด็กจำนวนมากมายในแต่ละปีการศึกษาไม่สามารถเข้าศึกษาเล่าเรียนตามกำหนด อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการโดยเฉพาะเด็กในต่างจังหวัดที่มีเป็นจำนวนมากในสังคมไทย สถาบันทางศาสนาก็ได้ทำหน้าที่ช่วยหน้าที่โดยตรงของรัฐ กล่าวคือ ในค่านการศึกษาดังกล่าว โดยการรับกุลบุตรเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาทั้งในแบบของการบรรพชา คือบวชเป็นสามเณรและในแบบของการอุปสมบท คือบวชเป็นพระ นอกจากจะปฏิบัติตามพระวินัยแล้วยังได้ศึกษาเล่าเรียนโดยพระเป็นผู้อบรมสั่งสอน ทั้งในด้านภาษาไทย คำนวณ ตลอดจนงานฝีมือต่าง ๆ เมื่อบวชแล้วก็เรียนสูง ๆ ขึ้นไป คืออาจเรียนนักธรรม บาลีไปตามลำดับ และยังได้รับการฝึกฝนอบรมด้านความประพฤติและนิสัยใจคออื่น ๆ อีกด้วย

การศึกษาเล่าเรียนในสมณเพศของสังคมไทยได้มีการจัดระบบระเบียบแบบแผนขึ้นมาตามลำดับ โดยเฉพาะในช่วงสมัยของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 10 ในสมัยราชวงศ์จักรี ทรงนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่คณะสงฆ์ไทยอย่างมากมายโดยเฉพาะ การศึกษาของคณะสงฆ์และไต่ขยายการศึกษาถึงระดับอุดมศึกษาโดยเปิดเป็น มหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่งด้วยกัน คือ มหามกุฏราชวิทยาลัยที่วัดบวรนิเวศวิหาร และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่วัดมหาธาตุ มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งดำเนินการสอนในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่พุทธศักราช 2489 - 90 จนถึงปัจจุบันนี้

พระภิกษุสงฆ์ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนจาก มหาวิทยาลัยสงฆ์ดังกล่าวมีจำนวนมากมายหลายพันรูป มีจำนวนหนึ่งที่จบตามหลักสูตรปริญญาตรี และได้ศึกษาต่อในชั้นที่สูงขึ้น

กว่าเดิมทั้งในและนอกประเทศ และเมื่อจบการศึกษาทั้งแล้ว มีจำนวนไม่น้อยที่ยังอยู่ในสมณเพศ ช่วยเหลือกิจการของสงฆ์คนต่าง ๆ เช่น การบริหารการปกครอง การศึกษาขณะเดียวกันก็มีส่วนหนึ่งที่ลาสิกขาออกมาใช้ชีวิตแบบฆราวาส และท่านเหล่านั้นได้นำความรู้ของตนออกมาช่วยสังคมอีกทางหนึ่ง จึงเป็นเรื่องน่าสนใจที่จะศึกษาถึง ลักษณะภูมิหลัง ของพระภิกษุที่ศึกษาเล่าเรียน และติดตามศึกษาถึงสถานภาพทางสังคม เมื่อลาสิกขาแล้วว่ามีหน้าที่ช่วยสังคมอย่างไรบ้าง

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงภูมิหลังของพระภิกษุสามเณรที่เข้ามาศึกษาในระดับบาลี อุดมศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยระหว่างปีการศึกษา 2506 ถึงปี 2515 โดยศึกษา 2 ลักษณะ คือ
 - 1.1 ภูมิลำเนาที่พระนิสิตเกิดจากภาคต่าง ๆ
 - 1.2 เปรียบเทียบภูมิลำเนาของพระนิสิตภาคต่าง ๆ
2. เพื่อทราบอาชีพของบิดามารดาพระนิสิตที่เข้ามาเรียนในระดับบาลี อุดมศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยระหว่างปีการศึกษา 2506 ถึงปี 2515.
3. เพื่อทราบกิจกรรมทางสังคมของพระนิสิตในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. เพื่อทราบจำนวนพระนิสิตที่สำเร็จการศึกษา และทำการศึกษาต่อเพิ่มเติม
5. เพื่อทราบสถานภาพทางสังคมพุทธศาสนิกชนที่ลาสิกขาแล้ว

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

ผู้วิจัยค้นคว้าโดยอาศัยเอกสารต่าง ๆ (Documentary Research) จากหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัคมหาธาตุ หอสมุดมหามกุฏราชวิทยาลัย วัคบรรณิเวศวิหาร หอสมุดยุวสมาคมแห่งประเทศไทย หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอกสารที่ใช้อย่างเป็นประเภ

เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) คือ เอกสารที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว
แต่ก็เป็นผลงานของผู้เรียบเรียงที่น่าเชื่อถือได้ทั้งสิ้น

สำหรับการศึกษานิตินิตของพระนิสิตในช่วง 10 ปี ผู้วิจัยศึกษาจากแฟ้มทะเบียน
ประวัติตัวจริง (Primary Sources) และทำการสัมภาษณ์พร้อมทั้งส่งแบบสอบถามแก่
พุทธศาสนบัณฑิตที่ลาสิกขาแล้วอีกส่วนหนึ่ง

จำนวนกลุ่มที่ศึกษา

แยกเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มพระนิสิตที่ศึกษาในชั้นบาลีอุคัมศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ระหว่างปีการศึกษา 2506 - 2515 โดยติดขอขออนุญาตจากท่านรองเลขาธิการ ม.จ.ร.
และได้รับความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากพระเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนทำการคัดลอกภูมิลาเนา
เดิมว่าเกิดจังหวัดใด พร้อมทั้งอาชีพของบิดาจากแฟ้มทะเบียนประวัติ รวมจำนวนพระนิสิต
ทั้งหมด 2,015 รูป

กลุ่มฆราวาส เป็นกลุ่มตัวอย่างที่สองที่ผู้วิจัยศึกษาจากประชากรทั้งหมดโดยมิ
ได้สุ่มตัวอย่างจากปีการศึกษาใดปีการศึกษาหนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าจำนวน
พระนิสิตที่จบได้เป็นพระพุทธศาสนบัณฑิตมีจำนวนไม่มากนักที่ศึกษาสูงขึ้น และก็มีจำนวน
ไม่มากนักเช่นกันที่ลาสิกขาแล้ว ผู้วิจัยจึงพยายามติดต่อสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และส่งแบบ
สอบถามในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อกด้วยตนเอง วิธีการติดต่อนั้นผู้วิจัยทำการติดต่อกับทาง
สมาคมนิสิตเกาฬมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีสมาชิกอยู่ประมาณร้อยรายเศษ แต่เมื่อ
ศึกษาโดยละเอียดแล้วพบปัญหาหลายประการ กล่าวคือ ในจำนวนสมาชิกดังกล่าวมีหลาย
สิบรายที่เป็นสตรีรวมทั้งสมาชิกชายอีกจำนวนหนึ่งที่จบมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แต่
ระดับต่ำกว่าชั้นบาลีอุคัมศึกษา เป็นต้นว่า จบจากโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ จาก
วิทยาลัยครูศาสนศึกษา ปัญหาที่พบอีกประการหนึ่งคือสมาชิกได้มีการเปลี่ยนแปลงโยกย้าย

ที่ทำงานและที่อยู่อาศัย ทำให้ไม่สามารถติดต่อกันได้ทั่วถึง และสมาชิกหลายรายที่รับราชการ ในจังหวัดที่ไกลเกินความสามารถจะติดต่อกันได้

ผู้วิจัยได้ติดต่อกับทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และด้วยความกรุณาของ พระคุณเจ้าหลายรูป ท่านได้กรุณาแนะนำ และช่วยเหลือให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสพบสัมภาษณ์ และส่งแบบสอบถามได้ทั้งหมดรวม 54 ราย เป็นการสัมภาษณ์เฉพาะตัว 27 ราย และแบบสอบถาม 27 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเปรียบเทียบภูมิปัญญาเดิม และอาชีพของผู้ให้กำเนิดของพระนิสิต ทั้ง 10 ปี ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เป็นอัตราส่วนร้อย และนำเสนอเป็นตารางส่วนร้อย เพื่อแสดงถึงภูมิหลังของพระนิสิตจากภาคต่าง ๆ และเปรียบเทียบความมากมายของพระนิสิตภาคต่าง ๆ

สำหรับการศึกษาสถานภาพทางสังคมของผู้ลาสิกขาแล้ว ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ ในเนื้อหา (Content Analysis)

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ในการทำงานวิจัยเรื่องนี้ นอกจากผู้วิจัยจะได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ในการ ค้นคว้าและการเขียนแล้ว จะทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงและเป็นการยืนยันถึงหน้าที่ด้าน หนึ่งที่สถาบันศาสนาช่วยเหลือรัฐในด้านการศึกษา ได้ทราบข้อเท็จจริงถึงภูมิหลังของ พระนิสิตจากภาคต่าง ๆ ของสังคมไทย และได้ทราบถึงหน้าที่ของผู้ที่ลาสิกขาแล้วได้ ช่วยสังคมอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ของสังคมจะช่วยให้ ผู้ที่สนใจในพระพุทธศาสนาได้บางพอดสมควร เพราะจะช่วยให้เห็นสภาพความเกี่ยวของ ระหว่างกันของบ้านกับวัด การศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรตามลำดับชั้นตอน ใน ประการสุดท้ายอาจเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจนำไปทำการศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาของ

พระภิกษุสงฆ์ระดับต่าง ๆ ที่มีสอนอยู่ในปัจจุบันได้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวอย่างประชากร คือกลุ่มพระนิสิตที่ศึกษาในชั้นปริญญาตรีระหว่างปีการศึกษา 2506 - 2515 เฉพาะที่มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกลุ่มผู้ที่ลาสิกขาแล้ว นับตั้งแต่รุ่นปีการศึกษา 2494 จนถึง 2518 จำนวนเท่าที่สามารถจะติดต่อได้มากที่สุด

ความไม่สมบูรณ์ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้อาจมีความไม่สมบูรณ์ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. การใช้กลุ่มตัวอย่างน้อยเกินไป
2. แบบสอบถามที่ส่งไปตลอดจนการสัมภาษณ์บางอย่างไม่ได้รับความร่วมมือตอบในรายละเอียด
3. ภูมิหลัง ของพระนิสิตตลอดช่วงปีการศึกษา 2506 - 2515 รวม 10 ปีเต็ม ไม่สามารถค้นหาได้ในรายละเอียดส่วนตัวโดยเฉพาะ สถานภาพทางเศรษฐกิจของบิดามารดา
4. การศึกษาที่เน้นหนักในเรื่องนี้ นับเป็นการศึกษาครั้งแรกซึ่งยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาวิจัยมาก่อน การนำเสนอข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์จึงไม่ละเอียดลึกซึ้งเท่าที่ควร